

... Збудував а, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Богединий – то Циганське Слово...
Лекса Мануши

Ціна договірна

№ 20 (104)

вівторок, 7 грудня
2004 року

РОМАНІЯ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

**СВІДОМІСТЬ КОЖНОГО
ПРОХОДИТЬ ЧЕРЕЗ
МАЙДАН НЕЗАЛЕЖНОСТІ.
ПЛАТІВ КЕ САКОНЕСТЕ ПРЕДЖАЛ
ПРЕ О МАЙДАН НЕЗАЛЕЖНОСТІ**

Після завершення другого туру виборів Президента України з усіх регіонів країни почала надходити інформація про численні порушення під час голосування. В основному порушення відбувалися з боку провладних структур: підкуп, адміністративний тиск з боку посадових осіб, залякування громадян, погрози, маніпуляції з відірпними посвідченнями.

Безпринципність влади в Україні досягла критичних меж. Протестуючи проти знуцання над волевиявленням народу, сотні тисяч громадян вийшли на стихійні мітинги, зібрання, мирні маніфестації і розпочали безстрокові загальноукраїнські страйки.

Деякі органи місцевого самоврядування визнали своїм Президентом Віктора Ющенка. У своїй діяльності вони визнають тільки розпорядження указів народного Президента. Вулиці України заповнили пс маранчеви кольори прапорів, під якими йшов на вибори Віктор Андрійович.

Основні події останніх днів розгортаються на головній площі України - майдані Незалежності. Сюди безперервними потоками вливається найбільш свідомо частина нації: відомі політики, письменники, наукові працівники, артисти, спортсмени. Студентська молодь участю у мітингах на Майдані продемонструвала свою політичну зрілість, влевненість і рішучість до кінця відстоювати свої переконання щодо необхідності докорінних змін в Україні.

Акції непокори громадян щодо фальсифікації результатів виборів Центральної виборчої комісії були несподіваними для

урядовців. Закріплені Конституцією права на мітинги і демонстрації були добре організовані. Навіть різке погіршення погодних умов не стало перешкодою для тих, хто відстоює свої права на майдані Незалежності. Сотні тисяч людей цілодобово на мітингу, змінюючи одні одного, скандують: "Ющенко - наш Президент!", "Свободу не спинити!", "Ганьба владі!", "Нас багато і нас не подолати!"

Серцем Майдану залишається сцена, з якої лунають не тільки заклики відомих політиків, поважних гостей Києва, а й громадян з усієї України. На великих телевізійних екранах, встановлених обабіч сцени, мітингуючі бачать усю, хто приходить їх підтримати, особливо вночі, коли морозна погода безжална.

Повага і гордість до цих мужних, безстрашних, втомлених безсонними ночами мітингуючих, торкнулися вразливих струн ромської душі. Роми мукачівсь-

кого табору за власною ініціативою розпочали збір коштів, щоб відправити їх тим, хто відстоює на Майдані право на захист свободи, переконань щодо свого вибору - вибору народного Президента.

Цю акцію, яку започаткували роми міста над Латорицею, підтримали й роми інших регіонів. Так, ромські організації Закарпаття, а саме Закарпатське ромське культурно-просвітне товариство "Романі Яг" та редакція газети "Романі Яг" збрали та віднесли до штабу Ющенка в м.Ужгороді 540 гривень, жіноче ромське товариство "Терне чая по нево дром" - 460 гривень, ромський молодіжний клуб "Романі Черхень" - 200 гривень.

Свідомість кожного громадянина, який намагається відстояти своє право на власну позицію вибору, сьогодні проходить через майдан Незалежності.

Відділ аналітики
редакції "Романі Яг"

Звернення

Шановні громадяни України!

Шунен

Драге манушале Українатар!

Ми дуже стурбовані подіями, які відбуваються в Україні вже майже два тижні. Роми зі всього світу спостерігають за розвитком подій, оскільки в Україні проживає одна з найбільших ромських громад Європи.

Ми завжди вітали прогресивні зміни в бік демократії, захисту прав людини. Країна має поважати своїх громадян і їхню волю, що є найголовнішим принципом демократичного суспільства.

Ми стурбовані відомостями про факти порушення виборчого процесу та фальсифікації підсумків голосування на виборах Президента України.

Ми підтримуємо всіх громадян України, які виборюють своє право жити у демократичному, правовому суспільстві. Закликаємо політиків вирішувати всі спірні питання за столом переговорів, щоб не допустити кровопролиття.

Віriamo, що це єдиний спосіб урегулювання політичного конфлікту.

Бажаю вам вирішити ці питання в мирі, гармонії і розумінні і не допустити погіршення ситуації у політичному, економічному та соціальному житті України.

Хай вам щастить!

Те авен бахтале рома пре Україна!

Олег Козловський, президент Міжнародного Союзу ромів країн Балтії та СНД "Амаро Дром"

Схаменіться же!

Неже Вам млі батози?

Що ж Ви ото

Соби обрали?

У Вас крадуть,

Крадуть стодоли,

І крихтами

Роти позатикали.

На Вас плюють!

Вас пойдом ідять!

Плюндрують!

А Ви? ...

Вовкам мандати роздали,

По закутках забулись,

Та й мовчите

У країнній хаті.

Своїх же

Рідних діточок,

Пихатим людожером

Віддали за зрати.

Це ж ім,

Маленьким вашим -

Скалічені дозі!

Це ж їх -

Знівчені мрії!

Що ж ім тепер далі?

Якого майбутнього?

Якої долі

В свого

"Розбещеного бога"

Благати?

За що ім

Дячити батькам,

Що спромозлись навчити,

Як мідяки

В старців трусити?

Як вішатись,

І на дротах горіти?

Як з кобурів робити ворогіє?

Як кращоє життя

На притіку знайти?

Чи, може,

Як, заламуючи руки,

Піі чешитарем

На Місяць голосити?

Розкрийте очі!

Схаменіться!

Чи то не Ваші діти

Поїхали за море

Сортири ляхам мити?

Чи то не ваших доньок

Мордуєть

Та примушуют

За доллари кохати?

Ніверюк,

Залишайтесь казіки дурнуваті.

Чи то не ім будуют

Нові катівні й каземати?

Чи ви сліпі??!

Та схаменіться же!

Достіть осивотити!

Вставайте!

Розірайте кайдани!

Побийте нежажерні ікла!

Женіть їх батогамити!

Чи ви раби??!

Igor Moiseenko

МИ - ЗА МАЙБУТНЄ АМЕ - ПАЛА АНГЛУНІПЕ

Ми - роми, які протягом усього життя, а це майже 50 років, мешкаємо в місті Коростені та в північних районах Житомирської області. В нашому житті було більше поганого, ніж хорошого. Багато із нас не мають тієї освіти, яку хотіли б мати: хтось ходив у школу, а когось не пускали батьки, бо потрібно було заробляти на кусень хліба. Чимало ромів після відомого указу про осле життя пішли працювати, здебільшого у колгоспи. Та ніхто не думав про завтрашній день, і більшість із нас залишилися без трудових книжок, без відомостей про сезонну роботу. Тому, на жаль, у корінних мешканців області склався одиозний образ рома-гультія. Це - дуже поверховий погляд на ромів, і ми раді, що газета "Романія Яг" намагася сформулювати позитивний образ рома.

Усі ми живемо в державі, яка називається Україною. Пишаємося її успіхами, тяжко переносимо її негаразди, які випадають на її долю, та свято віримо в майбутнє нашого народу, часткою якого є і роми.

Протягом останніх років ми відчуваємо, як мінється життя на краще, люди вірять у своє майбутнє, вони очікують тих результатів, які заробили своєю працею. Все це видно з того піднесення і самих жителів нашого Коростеня, які вірять у свого майбутнього Президента.

Я, як і більшість членів нашої громадської організації "Романо Кхам" м. Коростеня, віддав свій голос 31 жовтня і 21 листопада 2004 р. (і ще раз віддам!) за кандидата в Президенти Віктора Ющенка.

Володимир Боровий, м. Коростеня

ПРОГОЛОСУВАЛИ ВСІ

21 листопада в Золотоніському виборчому окрузі № 200, як і всюди, відбулися вибори Президента України. За результатами волевиявлення виборців, усього взяли участь у голосуванні 145974 громадян. Свої голоси за Віктора Ющенка віддали 105769 громадян, а за Віктора Януковича - 34493.

Громадська організація "Аме Рома" взяла найактивнішу участь у виборках. Майже всі роми Золотоні, які мають право голоса, виконали свій конституційний обов'язок - участь у голосуванні. У місті та районі для підвозу людей похилого віку (ромів) було задано 21 особистий автомобіль. Кожен ром добровільно, без стороннього втручання, зробив свій вибір так, як йому підказали совість і громадянська свідомість.

Володимир Бамбула, м. Золотоніша

НАМ НЕ БАЙДУЖА ДОЛЯ УКРАЇНИ

Минулого тижня в місті Миргороді відбулися масові збори місцевих ромів, які висловили своє ставлення до проведених виборів Президента. Савелія діючої влади під час передвиборної кампанії та під час виборів, фальсифікація результатів виборів у другому турі викликали глибоке обурення ромів. Вони вимагають встановлення правдивих результатів волевиявлення народу. На зборах були зачитані листи ромів Донеччини, Дніпропетровщини, в яких лунав одностайний заклик: "Україна має бути єдиною державою та входити в Євроспільноту. Президент Ющенко - це майбутнє України."

Рома Полтавщини

На світліні: Представники Закарпаття на Майдані

У серпні 1991 року місто Ужгород було єдиним містом України, в якому депутати міської ради проголосували проти спроби державного перевороту. Поки секретар ЦК КПУ Івашко роздумував, куди перекинутись, Ужгород висловив своє "ні" гекачепістам.

Так і у наші дні, які вимагають чіткої громадянської позиції, народні збори висловлюють своє ставлення до подій сьогодення.

РЕЗОЛЮЦІЯ Народних зборів у м. Ужгороді

Ми, учасники багатотисячного мітингу в обласному центрі, висловлюємо своє обурення з приводу брудних фальсифікацій виборів Президента України і засуджуємо дії влади, яка сприяла їм і організувала їх. Вся передвиборна кампанія штабу Віктора

Януковича була скерована на руйнування всіх моральних і духовних цінностей, свобод, розпалювання міжнародної та релігійної ворожнечі, поділ народу України.

Настав час вибору між правдою і фальшуванням, свободою та авторитаризмом, між підним дотриманням загальнолюдських цінностей та їх плондруванням.

Заявляємо, що громада Закарпаття зробила гідний вибір. Її значна більшість підтримала Віктора Ющенка, таким чином сказавши "ні" брехні, насильству, маніпуляціям, штучному поділу нашого суспільства. Сьогодні висловили недовіру ЦВК та визнали В.Ющенка Президентом України: Мукачівська районна рада, Свалявська, Виноградівська, Хустська міські ради, Ганічівська

МАС-МЕДІА ПОВИННІ КОНТРОЛЮВАТИ ДІЇ УРЯДІВ

МАС-МЕДІА ТРОБУЮ БУВТЯКО КОНТРОЛЬОВАТИ РАЄНГО

У червні минулого року в Будапешті відбулася міжнародна конференція "Роми у розширеній Європі - виклик майбутньому".

Основна ідея підсумкового документа, який був прийнятий на конференції, - поліпшити економічну ситуацію ромської меншини. Як відзначив Іван Веселій, голова Асоціації "Джено" - однієї з найбільш активних ромських організацій Чехії, - цей проект поки що не дійшов до суспільного усвідомлення громадян, які вважають його туманною ідеєю, тобто черговим лантухом для грошей.

Для з'ясування цієї ситуації журналісти Асоціації "Джено" й Агентства ромської інформації Словаччини звернулися до Джорджа Сороса з рядом запитань.

Як ви можете пояснити суть ініціатив, що були проголошені на міжнародній конференції?

Це десятиліття - 2005-2015 рр. - зобов'язує 10 країн, які приєднались до ЄС, підвищити увагу урядів до ромів і прискорити процес інтеграції ромів у європейське суспільство. Проте для цього не будуть створені нові структури й організації, які використовували би великі суми грошей, а будуть задіяні державні органи і ромські громадські організації.

Які міжнародні та ромські організації будуть залучені у розробку програм на європейському рівні? Ці програми будуть просто скопійовані з існуючих стратегічних шаблонів, що не приведуть до реальних змін, або будуть розроблені нові програми?

Ви брали участь у багатьох міжнародних комісіях з вироблення регламенту зустрічі, на яких 10 країн зобов'язалися розробити нові програми до лютого 2005 року.

Як кожна окрема країна буде вирішувати у себе ці питання?

Кожна держава вирішуватиме цю проблему своїми засобами. Я вважаю, фінансування програм повинно здійснюватися за рахунок державного бюджету й іноземних інвестицій.

Як ми знаємо, на національному рівні кожна країна має програмні стратегічні документи, підготовлені урядом

структурами щодо вирішення проблем ромів, до яких не завжди залучали лідерів ромських організацій. Чи буде впроваднений механізм контролю щодо виконання цих планів?

Національні плани розроблялися урядами, а не приватними громадянами. На багатьох міжнародних конференціях і комісіях, які ми спонсорували у 2004 році, нас заперячили, що роми були залучені до підготовки державних ромських програм. Основною метою тоді була підготовка мережі ромських організацій, створення альянсів, які повинні брати участь у політичних дебатах з урядами. Врешті-решт, ромам у кожній країні доведеться стати ініціаторами таких дебатів і підштовхувати свій уряд до вирішення ромських проблем. А для цього їм треба бути добре поінформованими, щоб реально впливати на дії урядів.

А якщо національні уряди використовуватимуть подвійні стандарти й не будуть готові для координації й використання транснаціональних коштів?

Я не впевнений, що правильно розумію ваше питання. Була укладена джентльменська угода між представниками урядів країн, що брали участь у конференції в Будапешті 2003 року. Крім того, їхні міжнародні з'яві відзначають прогрес у виконанні деяких програм. Вважаю, що нема жодної підстави

для транснаціонального контролю.

Як ви уявляєте собі роль ромських мас-медіа в цьому процесі?

Я допускаю, що медіа-монітор ретельно інформуватиме на сторінках ромських ЗМІ про роботу у кожній країні протягом десятиліття. Я сподіваюся, що журналісти візьмуть ініціативу у свої руки і будуть підштовхувати роботу урядів.

Чи вважаєте ви, що між ромами і представниками більшості урядів країн Європи існує міжнетичний суспільний антагонізм, який негативно впливає на їхні взаємовідносини?

Погоджуюся з тим, що такі факти є. Проте наголосую, що серйозна робота протягом десятиліття заповнить цю прогалину між ромами і неромами, збільшить кількість представників середнього класу і зупинить безробіття, яке панує серед 90 відсотків ромського населення.

Чи не нагадує вам ця програма деякі елементи програми, що проводилася у США щодо афроамериканців?

Ці питання повинна вирішувати кожна країна окремо, оскільки вони розробляють власні програми ромського десятиліття. Якщо правильно використовувати ці американські заходи, то вони можуть стати корисним інструментом.

За матеріалами сайту www.dzeno.cz

"НІ!" БРЕХНІ, НАСИЛЬСТВУ "НАЙ!" ХОХАВІПЕ, НАЙ ЗОР

сіньська рада Тячівського району, Зарічанська сільська рада Іршавського району, Великолучківська сільська рада Мукачівського району. Ми вимагаємо справедливості та істини і тому:

1. Визнаємо Віктора Ющенка Президентом України, зобов'язуємо виконувати його укази, доручення та розпорядження.

2. Зобов'язуємо виконувати рішення обласного Комітету Національного порятунку під керівництвом Віктора Балоги та районних комітетів Національного порятунку.

3. Висловлюємо недовіру голові Закарпатської обласної державної адміністрації П.Ізюку, голові обласної ради П.Андріусю, прокурору П.Лемаку, начальнику обласного УМВС України в Закарпатській області П.Варцабі.

4. Вимагаємо термінового

проведення сесій місцевих рад, на яких прийняти рішення про не легітимність центральних та обласної органів виконавчої влади України, причетних до спроби державного перевороту, та утворити виконавчі Комітети Національного порятунку.

5. Закликаємо депутатів на сесіях районних та обласної рад перебрати на себе делеговані повноваження місцевих державних адміністрацій для забезпечення нс змальної життєдіяльності громад.

6. Приймаємо рішення створити обласний, районні (міські) страйкові комітети.

7. З метою забезпечення правопорядку та захисту життя громадян створюємо Закарпатську обласну організацію "Народна самооборона".

8. Зобов'язуємо органи внут-

рішніх справ, СБУ забезпечити громадський порядок під час проведення акцій всеукраїнського страйку.

9. Звертаємо до Верховного суду України та місцевих судів неупереджено й об'єктивно розглянути всі скарги щодо порушень на виборах Президента України.

10. Закликаємо всіх посадових осіб органів місцевого самоврядування, державних службовців, правоохоронних органів та силових структур не виконувати злочинних вказівок, бо ви складалі присягу на вірність народу і повинні служити йому.

Попереджуємо, що у разі невиконання вище зазначених вимог протягом трьох днів та створення перешкод у діяльності Комітетів Національного порятунку, ми оголошуємо безстрокове пікетування органів виконавчої влади.

Прийнято Народними зборами Закарпатської області.

26.11.2004 р.

ГОЛОСУВАННЯ... ПІД ТИСКОМ ГЛАСО... ТАСАВЕНАС

ВИБОРИ-2004

■ Вибори міського голови Мукачєва у березні цього року, як відзначали політтехнологи та аналітики, були репетицією виборів Президента у жовтні-листопаді. Технології виборів, які використовувалися у березні в окремому регіоні, широко застосовувалися під час останніх виборів по всій території України.

Адміністративний ресурс, який використовувався для підтримки провладного кандидата, зіграв свою роль під час виборів на Закарпатті. Тому, незважаючи на те, що більшість виборців у другому турі голосували за своїми переконаннями, значну кількість голосів отримав провладний кандидат.

Про хід виборів та порушення під час голосування у першому турі в місті Мукачєві на дільниці № 18, 71-го територіально-виборчого округу ми уже повідомляли в нашій газеті за 10 листопада цр.

З яким же результатом тут закінчилися вибори у другому турі? У список виборців дільниці № 18 було внесено 1208 осіб. Голосувати прийшли 712 громадян, з яких 407 віддали свій голос за Віктора Ющенка, а 264 - за Віктора Януковича. Така велика кількість голосів тих, хто був за Віктора Януковича, пояснюється значним тиском з боку провладних структур, які залякували і погрожували ромам. Доходило навіть до того, що погрожували жителям табору розправитися з їхніми членами сімей, дітьми. Проте жителі міста Мукачєва витримали цей шалений тиск.

Подібну ж картину ми спостерігали і в одному з найбільших сіл області - у Великих Лучках Мукачєвського району, де його жителі, в тому числі й роми, були підкуплені й залякані кримінальною групою осіб, що діяла на території Закарпаття, якою керував екс-помічник губернатора краю Івана Різака, депутат Мукачєвської райради Паулюс, більш відомий у кримінальних колах як Чалый.

До речі, за повідомленням газети "РІО" від 27 листопада, вказано, що "в автомобілі, що належить Чалому, було виявлено автомат Калашнікова і пістолет, а ще в одному - список людей, на яких бандити повинні були нападати. Виявлено також схеми, на яких було зображено, скільки коштів, кому і за що видавали бандюки за командою влади".

При Великолучківській сільській раді було створено 3 виборчі дільниці - №№ 56, 57, 58. На жодній серед членів виборчої комісії не було представників від блоку Віктора Ющенка.

Напередодні виборів, 20 листопада 2004 року, до голови територіального виборчого округу № 71 Ю.Ю.Луци надійшла заява: "Я, Волошин Ласло Дьєрдьо-

без пред'явлення посвідчення особи.

Як нам розповіли роми, заступник школи, член виборчої комісії, у день виборів указувала безграмотним ромам (а в таборі спостерігається масова безграмотність), де необхідно ставити "хрестики", - звичайно ж, напроти прізвища Януковича. До речі, за словами ромів і підтвердженням голови сільради, підкуп жителів табору з метою, щоб вони проголосували

вич, член дільничної виборчої комісії № 58, територіального виборчого округу № 71, вважаю неправомірним рішенням дільничної виборчої комісії № 58 від 20 листопада 2004 р. про виключення мене із комісії голосування за межами приміщення для голосування, так як ця комісія складалася із представників одного кандидата на посаду Президента України - Януковича. Я представляю у комісії кандидата на пост Президента України Віктора Андрійовича Ющенка".

Підпис (Мову і стилістику збережено).

Ми довго розмовляли з головою сільської ради села Великі Лучки Іваном Петровичем Балогом. З його слів, журналіста-спостерігача газети "Львівська" Володимира Найдю було побито і викинуто з автобуса, коли він намагався поїхати разом з членами комісії з малою урною до виборців, які голосували вдома. Там якраз і спостерігалося найбільше порушень. Усього на дільниці № 58 мало голосувати 1396 виборців. Близько 400 бюлетенів було вкинуто саме хворими вдома. Крім того, лікар дільничної лікарні Тарас Федорович Маняк оформив 30 ромів як хворих стаціонарного відділення. Вони, порушуючи чинне законодавство, проголосували двічі і на виборчій дільниці, і в лікарні. Звісно - за Віктора Януковича.

Спостерігачами були помічені випадки, коли люди голосували

за Віктора Федоровича, обійшовся агітаторам дуже дешево: на табір було "виділено" 150 папок ковбаси, 150 пляшок горілки та кілька ящиків пива... Тим, хто не погоджувався голосувати за провладного кандидата, погрожували фізичним насиллям.

Напередодні виборів група озброєних молодиків на чолі з відомим "авторитетом" на правиському Чалый відвідала табір, погрожуючи ромам фізичною розправою, якщо не будуть голосувати за вказаного ними кандидата.

Можна зрозуміти цих мирних людей, яких було залякано. Адже у кожній сім'ї по 5-6 дітей, і протистояти організованій банді вони не могли, а влада, звичайно не виявляла бажання їх захистити... Тільки після виборів, 26 листопада, це кримінальне угруповання, що діяло на території Мукачєвщини і Тячівщини, яке побито депутатів Верховної Ради Ю. Оробця і СХмару, і мало завдання спровокувати сутички з учасниками "помаранчевих" мирних маніфестацій і зібрав в Ужгороді, було заарештовано. Стало відомо, що група, яка складалася з 30 осіб, озброєних вогнепальною зброєю і 74 бітами, тероризувала населення Закарпаття протягом усієї виборчої кампанії.

Євгенія Навроцька, Валентина Опаленик, Мирослав Горват (світлина).

На світлинці: як буде майбутнє цих дітей великолучківського табору?

ХРОНІКА ПОДІЙ

Рішення Верховного Суду

Верховний Суд України, який засідав тиждень і детально розглядав скаргу довіреної особи кандидата в Президенти В.А.Ющенка - пана Катеринчука, нарешті, у п'ятницю виніс вердикт: дії Центральної виборчої комісії оголошено неправомірними, оскільки суперечать багатьом статтям Закону України "Про вибори Президента". Недотримання закону про передвиборну агітацію, втручання у виборчий процес та порушення під час формування списків, друкування бюлетенів та відкритих посвідчень, численні порушення, - все це не дає можливості встановити результати виборів Президента.

Судом скасовано постанови ЦВК про визначення Президента України та оголошення результатів виборів і винесено справедливе рішення: призначити повторне голосування відповідно до ст.85 Закону "Про вибори Президента України".

Те, чого чекав народ, сталося: ми поступово наближаємося до демократії.

Отже, 26 грудня віддамо свої голоси за справді народного президента!

Верховною Радою прийнята постанова про відставку уряду України на чолі з Януковичем і формування уряду народної довіри

1 грудня була прийнята Верховною Радою постанова про відставку уряду України на чолі з Віктором Януковичем і формування уряду народної довіри.

Відставка уряду була б неможлива без народної підтримки

Народний депутат Віктор Пинзенник переконаний, що успіх голосування 1 грудня у парламенті за відставку уряду Януковича не можна вважати заслугою лише депутатів від опозиції.

Міжнародна спільнота разом з українським народом

1 грудня на прес-конференції віце-президент ПА ОБСЄ Ігор Остах повідомив про порядок денний засідання Європарламенту, присвяченого Україні. За його словами, засідання ще не закінчилося, але відомий текст проекту резолюції, внесеного на голосування в Європарламенті.

Створено Київський обласний Комітет Національного порятунку

На засіданні робочої групи Комітету Національного порятунку Київської області від 30 листопада 2004 року вирішено створити Київський обласний комітет національного порятунку.

Своїми діями Росія може призвести до втрати свого авторитету не лише в Україні, а й в усьому світі

"Ситуація, яка склалася в Україні після другого туру президентських виборів, викликає багато почуттів. З одного боку, це тривога за долю братньої країни, а з іншого - надія на її демократичне оновлення", - переконана лідерка російської партії "Наш вибір" Ірина Хакамада.

З АП намагалися виїхати вантажівки з документами, притрушені снігом

За повідомленням 5 каналу, через певний час після того, як парламент відправив уряд у відставку, з подвір'я будівлі Адміністрації Президента намагалися виїхати вантажівки з документами. Одну з них вдалося затримати.

Європарламент - про ситуацію в Україні

У четвер (2 грудня) Леонід Кучма на зустрічі з депутатами Європарламенту заявив, що він хотів би бачити з боку цієї організації сприяння в розв'язанні кризи, а не "розпалювання пристрастей".

Брати Клички: "Ми зробили те, що підказали нам наші серця!"

Володимир Кличко на своєму шляху з Києва до Лос-Анджелеса, де на нього чекали справи щодо організації поєдинку свого старшого брата, на один день затримався в Німеччині, звернувшись за підтримкою до тих, кому не байдужа доля народу України.

Аргумент Сенсація... Сумнівна
Сенсація... Хохавіпе
РЕПЛІКА

Неоднораз західноукраїнський тижневик "Аргумент-газета" подавав не зовсім точні матеріали, зв'язані з життям ромів Закарпаття. Ось і в 47-му номері (24 листопада 2004 року) розлогу публікацію під промовистою назвою "На виборах, як на війні" трое авторів - Ольга Гембік, Олься По-

долян, Денис Павленко - завершують сенсацією: мовляв, за дві години до завершення голосування на околиці Ужгорода зібрався натовп ромів із 150 чоловік, які з оранжевими пов'язками та агітрапорами рушили до центру Ужгорода...

Як не намагався кореспон-

дент "Романія" перевірити, звідки, образно кажучи, ноги ростуть у цієї "інформації", йому не вдалося. Очевидно, знову дається взнаки бажання зробити сенсацію, навіть принижуючи народ рома.

К.Ю.

У ПОМАРАНЧЕВОМУ КИЄВІ Є І РОМИ АНДО ПОМАРАНЧЕВО КИЄВО СІ РОМА

З 22 листопада в Києві триває масова акція протесту. На майдані Незалежності розкладена безліч наметів, тут страйкують громадяни майже з усіх регіонів України. Страйкуючим в помаранчевому близько півтора мільйона. Близько 10-ти тисяч осіб блокують Верховну Раду за периметром: від Маринського палацу до вулиці Грушевського. Народ України протестує проти фальсифікації результатів, оголошених ЦВК, щодо другого туру президентських виборів, які відбулися 21 листопада. Народ заявляє, що хоче жити в демократичній країні. Близько

гами, автобусами та автомобілями, а навіть кінями

Фабрики, заводи, приватні підприємства та просто мешканці Києва та області допомагають страйкуючим: приносять їм продукти харчування, гарячу їжу, каву, чай, пластиковий посуд, теплий одяг, матраци та медикаменти. Багато бажаних підтримати страйк - переказують кошти, хто скільки зможе, на рахунок організації "Наша Україна". На нч кияни запрошують мітингуючих до своїх осель перепочити, зігріти та нагодувати. На Майдані панує атмосфера

блакитно-білими відзнаками було від 10-ти до 15-ти тисяч чоловік, здебільшого зі Сходу. У одній із своїх промов (26 листопада) він сказав: "... Я сьогодні викликаю на переговори... цього шкідливого kota Леопольда Ющенка", додавши: "Тисяч цих переговорів я приду до вас на зустріч, дочекайтесь мене... і зберігайте спокій". На жаль, останньої обіцянки щодо повернення, претендент на пост Президента не дотримався. На мітингу "блакитно-білих" були присутні також від 2-х до 5-ти тисяч осіб в помаранчевому, які протестували проти уряду В.Ф. Януковича та його програми. Щодо "шкідливого kota Леопольда", то кандидат, мабуть, переплутав мультипликаційних персонажів: адже кіт Леопольд - є позитивний герой, оскільки він закликав усіх, хто йому шкодив, до миру та дружби улюбленою фразою: "Ребятя, давайте жить дружно!".

Хотілося б наголосити, що люди в помаранчевому з доброю ставляться до людей в блакитно-білому. Вони розуміють, що люди зі Сходу дезінформовані про реальне становище в Україні. До того ж кожен має право на свій вибір. Адже, незалежно від політичних уподобань належності, громадяни України мають на меті побудувати демократичне суспільство.

Організація "Терні зор", нарівні з іншими ромами Київщини, бере активну участь у акції протесту на підтримку кандидата у Президенти Віктора Андрійовича Ющенка.

**Людмила Кравченко,
Рустам Андрійченко,
МГО "Терні зор",
м. Бровари.**

На світліні: автори публікації на Майдані в Києві.

90% киян в помаранчевих стрічках. Своїм народним Президентом України протестуючі бачать лише Віктора Андрійовича Ющенка

Люди України піднялися з колін. Кожного дня з усіх регіонів України з'їжджається все більше і більше людей. Щоб відстояти своє право голосу, до Києва ідуть усіма транспортними засобами за свої кошти. Ідуть не тільки потя-

дуже тепла, незважаючи на сніг з дощем, який чергується з морозом. Одні одному люди зичуть добра, їхні очі сяють, обличчя усміхнені, між ними є відчуття єдності. Мирним шляхом, але наполегливо вони йдуть до своєї мети - до перемоги!

26 листопада біля центрального вокзалу в Києві відбувся мітинг на підтримку Віктора Федоровича Януковича. Прихильників останнього з

ПОПЕРЕДЖЕНА СПРОБА РОЗПРАВИ НАД ПРИХИЛЬНИКАМИ ЮЩЕНКА

АНДЕ ЗАКАРПАТТЯ: САМА САС ТЕ МУДАРЕН ЛЕ АМАЛЕН ЮЩЕНКА

Спецпідрозділом "Беркут" Закарпатського управління Міністерства внутрішніх справ на стадіоні "Авангард" в Ужгороді затримано понад 30 осіб з арсеналом зброї. Злочинці відкрили вогонь по працівниках міліції, повідомляють "Українські новини".

За словами правоохоронців, серед зброї є пістолети, автомат Калашнікова. В автомобілі, який належить президенту футбольного клубу "Закарпаття" Володимирі Паулю, був виявлений автомат Калашнікова та пістолет. Сам Пауль з місця пригоди зник, згодом був заарештований.

За словами заступника начальника відділу УБОЗ Анатолія Русого, серед затриманих є люди з інших регіонів Закарпаття. В одному з автомобілів знайдений список людей, з якими бандити мали "поговорити". Із цього ж джерела відомо, що затримані є прихильниками Віктора Януковича. Вони мали вчинити напад на учасників мітингу прихильників Ющенка, що проходив в Ужгороді.

Віктор Балага передав резолюцію протестуючих керівництву Закарпатської ОДА. Учасники мітингу в Ужгороді прийняли резолюцію, яку керівником Комітету Національного порятунку в Закарпатській області (В.Балага) було передано керівництву Закарпатської облдержадміністра-

ції. Описав Віктор Балага заявив перед громадою, що у разі невиконання вимог народу з понеділка на Закарпатті розпочнеться загальнообласний безстрасковий страйк.

Вл. інф.

На світліні: речові докази вилучені під час затримання.

ПІДКУПОВУВАЛИ НАЙБІДНІШИХ

КІНЕНАС, ЛЕ МАЙ ЧОРОРЕН

Увага до президентських виборів в Україні та ступінь розпалювання пристрастей стали безпрецедентними для пострадянського простору. Вкотре Україна засвідчила, що вона не Росія, не Польща, не Чехія. За 13 років незалежності виросла свідомість громадян настільки, що вони змогли виявити свою здатність відстоювати свої переконання. Натиском, підкупом, фальсифікацією виборів комісії виборчих дільниць намагалися просунути свого кандидата на посаду Президента України. Вони не вважали за потрібне рахуватися з думкою свідомих громадян, які не згодні з нинішньою ситуацією в країні. Зубожіння значної кількості населення, викликане соціально-економічними факторами перехідного періоду, призвело до убогого життя і спонукало до відкритого підкупу виборців найбідніших верств населення.

Серед них можемо виділити громадян східних областей України, в першу чергу, безробітних, обманутих робітників закритих шахт, що, через дезінформацію, яка нав'язується основними засобами масової інформації, сліпо піддаються підкупу.

Підкуплені здорові молодики

роз'їжджали по всіх регіонах України з метою влаштувати провокації і сутички, аби створити прецедент для втручання силових структур і розправи з тими, хто відстоює свої права. А ці права виборці пов'язують з поліпшенням свого матеріального становища і сімейного благополуччя.

Організований підкуп і голосування не за переконаннями найбільш знедолених і безробітних ромів викликали обурення чесних виборців, що могло перерости в міжетнічний конфлікт. Незважаючи на тиск з боку деяких ромських лідерів голосувати за підкупленого кандидата, більшість ромів Закарпаття проголосували за свого визначеного обранця - Віктора Ющенка. Доказом тому є те, що виборці мукачівського ромського табору, одного з найбільших у Закарпатті, де право голосу мали близько півтори тисячі осіб, у своїй більшості проголосували за Віктора Андрійовича.

Свою громадянську позицію роми відстоювали на мітингах і зібраннях на підтримку свого обранця.

Єва Сюрет,

Валентина Ткаченко

На світлінах: роми відстоюють своє право вибору.

ГОЛОСУВАЛИ АКТИВНО

В Донецькій області проживають 2500 ромів, що мають право голосу. Усі вони взяли активну участь у голосуванні під час виборів Президента України. Голоси розділилися майже порівну: 1000 осіб підтримали Віктора Ющенка і 1000 ромів проголосували за Віктора Яну-

ковича, 500 - не підтримали жодного з кандидатів у Президенти.

Донецька обласна громадська організація ромів "Кетане" задоволена активністю та громадянською позицією своїх членів.

І.Голубев,

Донецька область

ЧЕРГОВЕ ПОРУШЕННЯ ПРАВ У БЕРДИЧЕВІ ПАЛПАЛЕ ДИСКРИМІНАЦІЯ ПАЛО ЧАЧІПЕ АНДО БЕРДИЧЕВО

27 жовтня 2004 року до Виницького правозахисного центру "Давлеса Ромале" звернулися громадяни ромської національності Алан М., Семен Д., Петро С., Іван П., Катерина П., Сандра З. з проханням надати їм допомогу щодо захисту їхніх законних громадянських прав та інтересів, які систематично порушуються працівниками органів внутрішніх справ, зокрема працівниками відділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків в м. Бердичеві Житомирської області. В розпорядженні правозахисного центру "Романія Яг" є копії заяв вищезазначених осіб, з їхніми підписами. Мова йде про таке.

В період з липня по жовтень нинішнього року, особи, які звернулися за захистом своїх прав, неодноразово піддавалися тиску як психологічному, так і фізичному, з боку працівників міліції, які грубо порушуючи всі існуючі норми Українського законодавства, зловживаючи своїм службовим становищем, вчиняли стосовно ромів явно бандитські дії.

Проаналізуємо деякі факти, про які роми пишуть у своїх заявах. **Факт вимагання коштів від**

ромів у розмірі 1500 доларів США мав місце 12 вересня нинішнього року в м. Бердичеві. Постраждалими в даній ситуації виявилися громадяни Михайло Я. та його племінник - 17-річний Сергій. Вони були затримані працівниками міліції за підозрою в зберіганні наркотиків, хоча, зі слів потерпілих, ці ж наркотики були підкинуті в їхній автомобіль самими працівниками міліції. Після сплати суми в розмірі 1500 доларів США, працівнику відділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків їх відпустили. Разом із вищезазначеними особами був затриманий також громадянин Петро К., якого в міліції протримали 5 днів за керування автомобілем начебто в стані алкогольного сп'яніння, що вже є грубим порушенням закону, адже Кодексом України про адміністративні правопорушення не передбачено такий вид стягнення, як адміністративний арешт за керування автомобілем в стані алкогольного сп'яніння. (За такий вид адміністративного правопорушення передбачено штраф або позбавлення права керування транспортним засобом на строк до 2-х років.) Та-

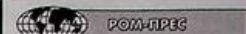

кож хочемо зазначити, що в заявах потерпілих йдеться і про те, що в міськвідділі до них застосовувалася груба

фізична сила з боку працівників міліції (побиття), яка також супроводжувалася психологічним тиском та залякуванням. На жаль, у заявах не вказані прізвища конкретних працівників міліції, причетних до завдання тілесних ушкоджень ромам.

У даному випадку працівниками міліції були порушені норми Кримінального кодексу України, зокрема ст. 126 КК України (побиття і мордування), ст. 189 КК України (вимагання), ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем), ст. 365 (перевищення влади або службових повноважень). Наявність цих фактів дає нам більше ніж достатньо підстав для того, щоб звернутися до органів прокуратури, з вимогою порушити кримінальну справу проти винних осіб.

Правозахисний центр всеукраїнської Асоціації "Чачіпе"

Бульдозери знищують будинки

Мер м.Вільноса (Литва) віддав розпорядження про зруйнування бульдозерами чотирьох будинків, у яких проживали роми. На думку керівництва міста, ці жили були побудовані без дотримання чинного законодавства. Проте роми проживають у цих будинках протягом багатьох десятиліть. Виселення людей у холодний період року є незаконним. Якщо розпорядження мера буде здійснено, ромам повинні надати інше житло у Вільносі.

Нові видання

У Бухаресті побачила світ книга "Боротьба з дискримінацією проти етнічних ромів у Румунії та її вплив на політику", видана неурядовою організацією "Романія кріс" ("Ромський суд"). Фінансування цього видання здійснив Інститут відкритого суспільства Румунії. Книга цікава тим, що в ній подаються приклади боротьби з етнічною дискримінацією ромів через судові процедури. Авторами видання є Дезидеріу Джержелай та Мадалін Мортіну.

Новий головний

редактор журналу "Русскій Newsweek"

За повідомленнями телеканалу НТВ та агентства Інтерфакс, ним став Л.Парфьонов, який свого часу вів на НТВ одну з найрейтинговіших програм "Намедні". У червні цього року проект закрили, ніби через скорочення штату. Сам журналіст стверджує, що його звільнили через небажання підкоритися цензурі керівництва каналу. Л. Парфьонов ознайомився з колективом російської версії американського щотижневика.

НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОСЯТЬ СУД ВІДХИЛИТИ ПРЕТЕНЗІЇ МЕРА

НА ТГЕМСЕКСЕ ОРГАНІЗАЦІЇ МАН'ГЕН КРИСИ ТЕ ОТПГЕНЕН ПРЕТЕНЗІЇ КО ШЕЙРО ФОВРОСКО

19 листопада 2004 року ERRC та Московська Гельсінська група підправили спільний лист, адресований Надії Курсовій, голові суду міста Ломоносова Архангельської області, в якому висловили тривогу з приводу загрози руйнування цілого ряду дерев'яних будинків, де тимчасово проживали близько 100 ромів Архангельська. Згідно з інформацією, наданою неурядовою організацією "Правовий захист ромів", що працює у північно-

західному регіоні Росії, у вересні нинішнього року мерія Архангельська подала судовий запит про можливість руйнування будинків, в яких проживають ромські сім'ї.

ERRC та Московська Гельсінська група звернулися до суду з проханням зупинити руйнування цих будинків і відкликати запит мера. Ромські недержавні організації наполягають, щоб суд взяв до уваги той факт, що це єдине житло, яке мають у

своєму розпорядженні ці люди, і що руйнування будинків на порозі зими є порушенням чинного законодавства про заборону виселення будь-кого напередодні опалювального сезону.

Копії цього листа були надіслані уповноваженому члену комісії прав ромів у Російській Федерації Володимирі Лукіну, а також меру м.Архангельська Олєгу Нілову.

<http://errc.org>

ЧИ ЗАХИЩАТИМУТЬСЯ ПРАВА МЕНШИН У РОЗШИРЕНОМУ

ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ? АМЕ МАРАС АМЕН ПАЛО ЧАЧІПЕ АНДО ЄВРОПЕЙСЬКО СОЮЗО?

Раніше питання захисту прав меншин розглядалося тільки стосовно тих меншин, що проживають за межами Європейського Союзу. Після розширення останнього, з 1 травня 2004 року, це питання стало більш актуальним. На Сході та Заході Європи існують постійні проблеми з національними меншинами, а тому - чи захоче Європа продовжити політику захисту прав меншин у межах розширених кордонів, чи ні? Чи

має вона достатньо сил і прав для цього? Адже в кожній окремій країні є різні можливості боротьби з дискримінацією. Тому потрібно докладати багато зусиль, щоб розробити необхідну стратегію боротьби з дискримінацією національних меншин. Для цього слід внести істотні зміни в законодавчі акти, які врегулюють питання захисту прав національних меншин.

<http://errc.org>

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Добрий день, шановна редакція газети "Романія Яг"!
Пише вам ромка з м.Лубни Полтавської області. Звертаюся до вас за консультацією. Справа в мене така. Мої мати і батько (обоє роми) в роки війни перебували в гетто в Миколаївській області, де утримували ромів, а наглядачами і комендантами там були румуни. Адже німці поділили з ними місто на дві частини: одна - німецька, інша - румунська.
Батько помер дуже давно, мабуть, за нього не належить компенсація. Та моя мама (на той час дуже хвора) мала право на компенсацію. Всі потрібні документи я збрала і відправила в Швейцарію ще в 2001 році. Звідти мені надіслали інший пакет документів, які потрібно було запов-

нити й завірити. Я це зробила і також вислала їх у Швейцарію. З того часу минуло вже 2 роки, а відповіді так і нема. Тоді я і мама проживали в м.Кам'янець-Подільському Хмельницької області. Та у 2003 році мама померла, а я переїхала в м.Лубни, що на Полтавщині. Знаю, що ця компенсація я маю право отримати - як спадкоємиця. З цим питанням уже зверталася в Київ до фонду "Взаєморозуміння і примирення". Але звідти відповіли, що компенсація будуть виплачуватися всім, крім громадян ромської національності. Чи насправді це так? Дуже прошу, дайте мені відповідь. А якщо я маю такі права на компенсацію, будь ласка, порадьте, до кого мені це звер-

нутися, щоб справа зрушила з місця.

А це прошу вас відповісти, як можна виписати вашу газету. Мені дуже хотілося б її отримувати. Ми дуже раді, що газета розповідає про життя ромів і піклується про наше майбутнє. Дай, Боже, вам здоров'я й сил радувати нас хорошими вістями.

Лариса Василівна
Чеботарьова,
м.Лубни Полтавської обл.

Від редакції:
Шановна Ларисо Василівно!
Питання, які ви порушуєте у своєму листі, надзвичайно актуальні для ромів України, і, першу чергу, стосовно виплат ком-

пенсації тим, хто перебував у концтаборах, гетто, таборів примусової праці. Щодо вашого випадку, то у нас є відомості, що ромів Миколаївщини тримали у гетто села Сливине Варварівського району. Ці дані опубліковані у книзі "Довідник про табори, тюрми та гетто на окупованій території України (1941-1944)", що була видана в Києві у 2000 році (ст.114). Разом цей архів знаходиться у Російській Федерації.

Якщо у вас є довідка про те, що ваша мати перебувала у цьому гетто, у фонд "Взаєморозуміння і примирення" вам не повинні відмовити. Ви є прямою спадкоємицею на отримання коштів.

Рубрику веде юрист правозахисного центру "Романія Яг"
Олександр Мовчан

НОВИНИ ВІД ДРУЗІВ

18 листопада члени організації "Amaly Ograda" за підтримки Регіональної Ради Cahul створили перший "Ромський клуб у Молдові". Клуб створений з метою допомогти ромським дітям краще інтегруватися у молдавське суспільство. Адже він пропонує маленьким ромам безкоштовні заняття з англійської мови, а також психологічну допомогу. "Amaly Ograda" також покриє всі витрати, які потрібні для того, щоб залучити спеціалістів з прав людини, екологів та здоров'я. Планується також організувати літню школу для ромських дітей у червні наступного року і літній табір.

Руслан Станга,
президент організації
"Amaly Ograda"

ВИБОРИ-2004

ВПЛИВАЛИ ПСИХОЛОГІЧНО... КЕРНАС ПСИХОЛОГІЧНО ...

■ Спостерігати за ходом виборів Президента України під час першого і другого турів виборів в Україні прибули представники ряду міжнародних організацій Європи й Америки. Серед них була і етномузикознавець, аспірантка Колумбійського університету (Нью-Йорк) Адріана Гельбіг.

Про свої враження вона поділилася з автором цих рядків, коли спостерігала за ходом виборів на виборчій дільниці в Ужгородській ЗОШ № 4.

Я являюся спостерігачем від неурядової організації Українського Конгресового Комітету Америки. При собі маю посвідчення за підписом голови ЦВК С.Кивалова за № 560. Хід виборів я спостерігала як Зіжовтня (на виборчій дільниці у ЗОШ № 2), так і 21 листопада на виборчій дільниці у ЗОШ № 4.

Що ж побачила? Ще напередодні від'їзду зі США мене попередили про можливі порушення і фальсифікації у ході виборів. Але те, що було, перевершило уявлення. Я побачила величезний психологічний тиск на виборців, особливо з боку засобів масової інформації. Більша частина ефірного часу також присвячувалася лише провладному кандидату. На виборчій дільниці у приміщенні ЗОШ № 2 відчувалася нездорова метушня як з боку директора школи, так голови комісії Марії Іванівни

Жебляк, котра виявила свою некомпетентність щодо Закону України "Про вибори Президента". Коли їй робили зауваження, вона витягувала роздрукований окремий примірник цього Закону і, тикаючи пальцем у нього, наголосувала, що вона діє за законом.

Крім того, пані Жебляк ховала під спльцем бюлетені, в яких уже були позначки напроти прізвища Януковича. З цього приводу були складені протокол і скарга на неправомірні дії голови виборчої комісії. І дуже дивно, що інші спостерігачі, мабуть, від інших кандидатів, не підтримали мене. Крім того, на подвір'ї школи я помітила людей, які підходили до виборців і відкрито агітували за Януковича. На цій дільниці мене ображали і шантажували як спостерігача і людину з іншої країни. Тому у другому турі мене перевели на

іншу дільницю - у ЗОШ № 4 (а на виборчу дільницю у ЗОШ №2 відправили спостерігачем мою сестру, який з боку голови комісії також чинили усілякі перепони і навіть хотіли звинуватити у підготовці теракту, оскільки вона перед тим була в Іраку).

На виборчій дільниці у ЗОШ № 4 поміняли голову комісії, тому великих порушень ми не помітили, крім незначних: відсутність виборців у списку, неточності у прізвищах, іменах, датах народження тощо. До нас підходили люди, які повідомляли про порушення на інших дільницях. Зокрема, нам стало відомо, що роєм мікрорайону Радванка примусом та підкупом бров табору Йосип Адам, діями якого я була непримемно вражена, змушував голосувати за Януковича. Подібні порушення законодавства спостерігалися в с.Руські Комарівці Ужгородського району, коли роєм 21 листопада підвозили автобусом, і вони масово голосували за провладного кандидата. Отже, я як міжнародний спостерігач можу засвідчити шалений психологічний тиск на людей під час виборів Президента України та неправомірні дії голів виборчих комісій.

Розмову вела
Євгенія Навроцька

На сьогодні проблема національних меншин є гострою для неурядових організацій, які займаються захистом їхніх прав. Проте захист прав національних меншин має стати одним із пріоритетних напрямів державної політики України. Зараз на території країни проживають представники понад 120 національностей, що свідчить про важливість та необхідність законодавчого врегулювання правового статусу національних меншин, представники яких є громадянами України. Міжнародно-правових актів, ратифікованих Верховною Радою України, замало, до того ж вони не встановлюють процедуру і шляхи реалізації прав національних меншин.

Після проголошення 24 серпня 1991 р. незалежності України - 1 листопада 1991 р. - було прийнято Декларацію про національність України. Першим законодавчим актом незалежної України у сфері міжетнічних взаємин був Закон "Про громадянство" (1991 р.) Він передбачав так звані "нульовий варіант", тобто громадянство набував кожен мешканець України автоматично.

Права національних меншин закріплені в Конституції України. Це мовні права української нації, корінних народів та національних меншин в Україні, право останніх на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Закон "Про національні меншини в Україні" від 1992 р. також імплементував норми міжнарод-

Декларативність прав національних меншин

но-правових актів і прав національних меншин. Цей Закон визначає національні меншини як групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою, але він не встановив жодних критеріїв визначення меншин на кшталт тривалості проживання на території України.

Держава гарантує всім національним меншинам право на національну культурну автономію (але в чому вона полягає і яка процедура її створення?), користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національно-культурних традицій тощо.

Законодавство забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. Конституція гарантує також вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин.

Незважаючи на широке нормативне регулювання відносин щодо функціонування прав національних меншин в Україні,

його недоліком є декларативність, відсутність механізмів реалізації декларованих прав. Наприклад, стаття 14 Закону України "Про національні меншини в Україні" встановлює, що національні громадські об'єднання мають право висувати своїх кандидатів і депутатів на виборах органів державної влади відповідно до Конституції України, законів про вибори народних депутатів України і депутатів місцевих рад народних депутатів, однак у законах про вибори цього права національних громадських об'єднань непередбачено, і жодна національна меншина не може звернутися до суду чи до самої законодавчої влади з цього приводу. Законодавство недостатньо гарантує політичне представництво національних меншин.

В цілому відповідаючи міжнародно-правовим стандартам у сфері регулювання прав національних меншин, законодавство України часом залишається декларативним.

Володимир Гудименко,
юрист Дніпропетровської
обласної громадської
організації "Ватра"

10 ГРУДНЯ - ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ 10 ДЕЦЕМБРО - ЛУМАКО ДІВЕС МАНУШЕНГО ЧАЧІПЕ

День 10 грудня, коли у 1948 році в Парижі Генеральна асамблея ООН прийняла Загальну декларацію прав людини, відзначається у цивілізованих країнах як день прав людини.

Лідером комісії, що готувала проєкт Загальної декларації прав людини, був відомий французький правознавець і політик Рене Кассен. Його заслуги у цій галузі були відзначені Нобелівською премією миру (1968 р.)

Декларація складається з преамбули і 30 статей. В перших статтях викладено основні філософські засади декларації. Зокрема, ст. 1 проголошує: "Всі люди народжуються вільними й рівними в своїх правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти стосовно один одного в дусі братерства". Отже, під тим слід розуміти, рівність і свобода - не дароване, не дане державою, а природне, невід'ємне право людини, оскільки людина має розум і совість, вона відповідно має право і свободи.

Висловлена в статті 1 ідея бра-

терства - ідея цивілізованих міжлюдських відносин прямо протилежна біологічним теоріям, які поширюють притаманний світу тварин закон джунгль - закон боротьби за існування - на людське суспільство.

У статті 2 висловлений принцип рівності й недискримінації людини, незалежно від раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних переконань, національного чи соціального походження, майнового стану або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить.

Загальна декларація прав людини проголосила такі права, як завдання, до виконання яких повинні прагнути всі народи.

РОМ-ПРЕС

Доступ до банківських вкладів - обмежений

Національний банк України прийняв ряд заходів, спрямованих на стабілізацію фінансового ринку. Це - заборона достроково забирати з банків депозитні вклади; в обмінних пунктах можна придбати валюту на суму не більше 1000 доларів; власники пластикових карток не можуть оприходувати через банкомати більше 1500 гривень на день.

Дискримінація дітей в освіті продовжується

Роми продовжують відчувати упереджене ставлення до себе у Чеській Республіці як в цілому, так і стосовно окремих осіб. Неодноразові звернення до судів не вирішують кардинально цього питання. Тому Європейський центр з захисту прав ромів розпочав їм активну допомогу. Як відзначив Алан Анстед (ERRC) на семінарі з расового урегулювання, 18 ромських дітей з Острави, яких було відправлено у школи для розумово відсталих, - не були такими. Незабаром Європейський суд з прав людини у Страсбурзі розгляне це питання, оскільки у 2000 році скаргу ромських батьків подали спочатку до Чеського Конституційного суду. Оскільки вона не була задоволена, батьки подали нову скаргу до Страсбурзького.

Батьки критикують шкільну систему Чехії, яка відправляє ромських дітей до спецшкіл і саме цим відбирає у них право на якісну освіту. Хоча кількість ромських дітей становить менше 5% серед усіх учнів початкових шкіл м.Острави, вони складають 50% учнів спеціальних навчальних закладів. Цей факт свідчить про наявність расової сегрегації стосовно ромських дітей, що є порушенням фундаментальних прав і свобод ромів.

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Запитання: Який наразі розмір грошової допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку?

Марія Вароді,
с.В.Лучки

Відповідь: Відповідно до статті 43 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" та Указу Президента України "Про заходи щодо заохочення народжуваності в Україні" від 03.01.2002 р. № 5/2002, правлінням Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності постановлено: вста-

новити з 1 січня 2003 року щомісячний розмір допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, - 80 гривень.

У разі народження (усиновлення, встановлення опіки) двох і більше дітей допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на кожну дитину.

Рубрику веде юрист
правозахисного центру
"Романія Яг"
Олександр Мовчан

ЧИ МОЖЕ БУТИ ЗЛОЧИННОЮ ВСЯ НАЦІЯ?

ЧИ ШАЙ АВЕЛ ЧГОВРІПНАСКІ САВОРІ НАЦІЯ?

Дані соціологічних досліджень говорять про те, що малі етнічні групи до яких належать і роми, економічно менш розвинуті порівняно з титульною нацією, в умовах великих державних об'єднань і мають тенденцію до маргіналізації. Причина цього - "видавлювання" їх з легальних сфер економіки конкурентоспроможнішими групами. Ромське населення Росії неоднорідне і складається з різних ромських етнічних груп, одні з яких традиційно займалися ремеслами, інші - вирощуванням великої худоби, ще одні - торгівлею тощо. Професійні музиканти представляють найменшу частину, близько 5% ромів, і проживають, в основному, у великих містах, де соціальні проблеми ромів трохи згладжені. Усі групи історично займалися торгівлею, що пов'язано з традиційно мобільним способом життя. Після набуття чинності Указу про ослість, багато ромів були змушені розпрощатися з традиційними заняттями або різно скоротити ремісничу практику з економічних причин. Так, реалізація металевих виробів у ромів-келдерарів пов'язана з постійними переїздами, що після Указу виявилось неможливим. Роздрібна торгівля продуктами і промисловими товарами, для певних груп також ворожнеча - на кілька десятиліть стали основним заробітком. Але проблема вже назрівала, і її прояв був справою часу. З настанням перебудови і розвитку вільної торгівлі конкуренція навіть у сфері ворожнечі, почалася криміналізація частини ромських груп. Якщо до цього дотримувалися низького рівня грамотності, що за перебудови набув тенденцію неухильного сповзан-

ня до нуля серед молоді компактних ромських поселень, то картина вимальовується безраднісно.

У Росії основна маса ромського населення осіла в малих містах і селищах, там, де їх застав Указ. При цьому в XXI столітті дуже багато людей позбавляють можливості навчати дітей у початковій школі з кількох причин: незнання 6-7-літньою малечю російської мови, бідність (не було в чому ходити до школи), психологічні проблеми (неграмотність підлітків). Додаються і соціальні проблеми: багато нужденних родин не одержують навіть ту невелику допомогу від держави, на яку вони мають право розраховувати, - представники відповідних органів, порушуючи закон, часто відмовляються її оформлювати ромам. Століттями розраховували тільки на себе, звикнувши до гонін з боку держави, у сучасних умовах роми вирішують свої проблеми, як можуть.

Подібна проблема, яка існує і за рубежом, у країнах Західної та Східної Європи вирішується з допомогою шльових ромських програм, у тому числі спрямованих на зростання освіченості в ромському середовищі. Наприклад, така бідна навіть за російськими мірками країна, як Румунія, пробує вирішити "ромське питання" через створення програми ромської освіти, частиною якої є надання пільгових місць у вузах для ромської молоді. За десять років від початку реалізації цієї програми кількість студентів, котрі навчаються, виріс з 40 до 3000! Це те, що було почато в Росії в 20-ті роки минулого століття, а потім ліквідовано. Дотепер нечисленні нащадки тих, хто встиг у ті роки закін-

чили ромські технікуми і школи, складають цвіт ромської інтелігенції Росії. Серед них є вчені, інженери, педагоги, лікарі, артисти, військові, журналісти. На жаль, їхньої активності недостатньо, щоб виправити існуюче становище, так само, як недостатню активність ромських громадських організацій, яким потрібна державна підтримка. Та незначна допомога, яку ми одержуємо в Росії, - результат особистих зв'язків, симпатій, іноді - романтичної любові до ромської культури окремих чиновників, але, на жаль, не тенденція державної політики.

Загальний низький рівень правової культури російського населення визначає відсутність державного погляду на соціальні проблеми й у працівників місцевих адміністрацій, що обираються з тих же росіян. Але все-таки видається ненормальним чути від керівників міста вис-

ловлювання на кшталт: "Нам самим проблем вистачає, а ви ще хочете, щоб ми думали про проблеми ваших ромів!" Ненормально, коли для пояснення того, що роми не "наші", а "іхні", тому що місцеві, доводиться звертатися за допомогою до заступника прокурора Росії. Однак заступник прокурора один, і ромських організацій не так багато, а Росія велика. З цього приводу уявляється лукавством заява чиновників міністерств, які займаються національними проблемами, що в Росії не можна створити програму інтеграції і реабілітації для ромського населення, як в інших країнах: будуть незадоволені інші нації, тому проблеми ромів потрібно вирішувати кожну окремо, у рамках відповідних відомств. Зайво при цьому говорити, що ні в латвійській меншині Росії, ні в грузинській, ні в корейській, ні в якій іншій не стоїть пи-

тання про маргіналізацію етносу і ліквідацію безграмотності.

На сьогодні ромські організації отримують підтримку переважно від закордонних фондів і ромських правових центрів. Ромські програми, у тому числі освітні, у країнах колишнього СНД, наприклад, у Білорусі, поки що здійснюються на кошти Всесвітнього банку, а в Україні - на кошти Д.Сороса. Державні чиновники в Росії незадоволені діяльністю правових організацій саме з цієї причини, що їхня діяльність здійснюється на гроші країн, які за ними стоять, насамперед США. Можливо, саме клопотання і підтримка Будапештського ромського правового центру є причиною невмотивованої відмови працівниками московської мерії в наданні нашому ромському союзу приміщення під офіс, який ми збиралися використовувати для організації проекту з правової освіти ромів. Ця відмова - продовження "модної" в останні роки "політики толерантності", яка стосовно ромів існує лише на папері. При цьому нікому не спадає на думку, що закордонні правові центри і Всесвітній банк беруть на себе рішення, в тому числі й внутрішньоросійських соціальних проблем, будучи єдиними організаціями, які надають можливість півторамільйонному ромському населенню Росії захистити своє майбутнє.

Маріанна Селасвінська, культуролог, заступник голови ради Міжрегіональної громадської організації "Союз циганських громадських організацій", Георгій Цветков, письменник, голова ради Міжрегіональної громадської організації "Союз ромських громадських організацій", помічник заступника голови Комітету Державної думи з промисловості, будівництва і науково-технологічних

Рання історія

Англуні історія

■ У двох попередніх номерах ми зупинилися на питанні причин виходу ромів з Індії. Згідно з теорією Л.М.Гумільова, приводом для виходу ромів з Індії послужив пасивний поштох VI ст. н.е.

У статті, яку ми пропонуємо читачам, хочемо зупинитися на всесвітньовідомому творі класика персидської літератури Альбукасіма Фірдоусі - його поемі "Шахнаме".

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ "ШАХНАМЕ"

За своїм змістом "Шахнаме" - це доісламська історія Ірану - від створення світу до завоювання цієї країни арабами у VII ст. Найбільша кількість матеріалів присвячена епох Сасанідів - династії царів Ірану, що правила з 221 по 651 рік. Крім цього, тут подаються численні легенди та міфи, які відбивають історичні уявлення іранських народів, зафіксовані ще в Авесті - священній книзі зороастрийдів (у найдавнішій її частині, яка датується VII-VI до н.е.).

"Шахнаме" побудована як єдина безперервна поема, написана у формі двохвір'я (бейтів), починаючи від міфичної першоподії-першощара Кеюмарса до останнього сасанідського шаха Йездгерда III. Формально книга складається з 50 розділів - "Царювань", кожні з яких присвячені правлінню окремого шаха в істо-

ричній послідовності. "Царювання" починається розповіддю про вступ нового володаря на престол, його тронною промовою, а закінчується його передсмертними словами і смертю.

Як патріот своєї країни Фірдоусі подає історію лише у вигідних для цієї держави аспектах: ті війни, в яких Іран зазнав поразки, він замовчує.

Водночас, поема "Шахнаме" містить важливі подробиці про внутрішнє життя імперії та її взаємовідносини зі сусідами, особливо на східних кордонах Ірану, які багато в чому доповнюють історичні відомості.

Для нас найбільшу цінність представляє оповідь про початок царювання сина Бехрама Гура, яка подається у 5 томі академічного видання (голова редакції серії "Літературні пам'ятники" Д.С.Лихачов), що вийшло в 1984 році у видавництві "Наука" (Москва).

ПЕРШІ ВІДОМОСТІ ПРО РОМІВ

Уперше в історичних джерелах роми згадуються як "зоти" і "лурі". Це пов'язано з тим, що в персидській літературі протягом кількох сторін відбувалася трансформація мов - з санскриту, яким користувалися зороастрийдів, - на давньперсидську, а згодом - на арабську. Один і той же факт про переселення в 420-238 рр. значної кількості музикантів з Індії у Персію засвідчується в документах 950 року, зокрема арабським істориком Хамзаю, та в 1011 році - першом Фірдоусі в поемі "Шахнаме".

Ось що пише Хамза: "Бехрам

шукав музикантів, щоб половину дня присвячувати бенкетуванню та забавам. Коли йому пояснили, що в імперії мало музикантів, добрий шах написав індійському королю, щоб той направив 12000 зотів-музикантів, яких він і отримав".

Цей же факт засвідчено й іншим арабським істориком Ал-Тхалібі, але дещо по-іншому: "Одного вечора, після повернення з полювання, перебуваючи серед своїх підданих, сидючи на траві під золотим сонцем, шах докоряв слугам, що немає у нього музикантів. Тоді Бехрам сказав: "Напиши листа Шанкалату в Індію, - хай він пошле у палац 4 тисячі кращих музикантів і співаків". Шанкалат виконав це прохання, і Бехрам розселив музикантів по всій країні. Так з'явилися тут лурі, які були майстрами гри на флейті та люті".

Читаємо "Шахнаме":
*К Шенгаю гоня свого отряди.
"О царю-избавитель,*

*- в письме говорил, -
Обоего пола сто сотен лурі,
Бербетам владяющих, нам отбери".
Когда же к царю они прибыли, тот
Открыть им дорожу веленье даст.
Осло и быков уделит пришельцам,
Лурі земледельцами сдевал Бехрам.
И тысяча также харваров зерна
Хранителем царским была раздана.
Затем,*

*чтоб пахал на осла и быках,
Выращивал свой урожай на полях,
Добы музыкантам*

он стал бедняком,

Всегда безвозмездно

израл бедняком.

*Тот съел и быков, и харвары зерна,
Пришел через год,*

на цехах жестила.

Царь молвил:

*"Как видно, тебе не под стать
Ни селять,*

ни жатву с полей собирать.

Остался осел.

*Что ж, осла нагрузжай,
Да руд мастери,*

да струною осначай!"

*Помыле лурі, слову верному в лад,
По свету, прокорми шца, колесят.*

Чому ж роми у цих джерелах

носять дві назви - "зоти" та "лурі",

а не якусь одну?

Відомо, що "зотами" перси називали всіх індійців - музикантів, ремісників, які виробляли зброю з металу, торговців, воїнів та інших, котрі були темнішими за кольором шкіри та мали інші вірвання. А словом "лурі" називали лише музикантів, які грали дуду шаха.

До речі, лурі прекрасно володіли кількома музичними інструментами. Основними були - бербет (інструмент на зразок ліри), най (вид флейти), рубаб (струнний музичний інструмент), ченг, чанг (на зразок гуслі) і сандж (даний цимбали).

Як відомо, група ромів люлі, яка походить від "лурі", і зараз проживає у країнах Середньої Азії.

Евгенія Нарвоцька

- За офіційною статистикою, під час останнього перепису населення, ромів в країні проживають не більше 17 тисяч представників цього народу. А за даними громадського об'єднання "Білоруська асоціація ромів "Рома", - аж ніяк не менше 70 тисяч?

- Ось приклад: за офіційною статистикою в невеликому населеному пункті Ошмяни проживають 300 ромів. А ми порахували - ромів там щонайменше півтори тисячі, - говорить Микола Калінін. - Статистика не враховує, наприклад, литовських ромів, які постійно проживають у нас. У них вони значаться литовцями. Молдавські ромів - молдаванами. Багато ромів називалися білорусами, греками, татарами, боячись дискримінації за національною ознакою. В офіційних даних не значиться велика група так званих біженців з різних регіонів колишнього СРСР. Багато хто з них взагалі живе без документів, але від цього не перестає бути ромами. А їх реєструють як татари, молдаван або іранців.

- Може, просто важко народ, що кохусь, порахувати?

- Насправді ж, ромів в Білорусі ведуть оспійний спосіб життя ще відтоді, коли в 1956 році Хрущов видав указ, який забороняв їм кочувати.

- Хто такі 70 тисяч ромів у Білорусі?

- Етнічні ромів в країні були цілком знищені гітлерівцями під час Другої світової війни. Залишилися усього кілька родин, що живуть у містечку Давид-Городок. Всі інші ромів в Білорусі такі, що прийшли сюди. І поділяються вони на три етнічні підгрупи. Роми, що живуть у Вітебську і Полоцьку, - це "руська рома" у Мінську й області - "халадичка рома" (вони прийшли з Польщі, Литви, Чехії). У Бресті і Гродно ромів немає. А в Гомелю і Могильові живуть "серви" - люди, що заробляють собі на життя тим, що грають на музичних інструментах. Це - етнічна група угорсько-молдавсько-українських ромів, яка прийшла з території України після Другої світової війни.

Названі мною підгрупи настільки різні, що не існує навіть міжгрупових шлюбів. Рому легше одружитися з білорускою, ніж із представницею іншої підгрупи.

Найбагатші ромів живуть зараз у Мінську. Це дуже заможні люди. Їх можна порівняти тільки зі знаменитими московськими. У маленьких містечках матеріальне

ПОТРІБНА ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА ТРОБУЙ ТЕМЕСКІ ПРОГРАМА

■ Про ромів Білорусі сформований не найкращий суспільний стереотип: вони нібито виманують гроші ворожбою, обдурюють довірливих покупців на ринках і чіпляються до перехожих у підземних переходах із проханнями про милостину. З чим треба щось робити.

Микола Калінін, координатор проекту "Правова допомога представникам ромського населення Білорусі" білоруської секції Міжнародного суспільства прав людини, теж вважає, що в цій країні давно настав час вирішувати ромське питання, але зовсім з іншої причини. На його думку, дуже загострилася проблема дотримання законодавства і норм міжнародного права стосовно ромів. Немає жодної урядової або суспільної програми, націленої на її вирішення. До вашої уваги розмова з ним.

становище ромів далеке від ідеалу. Коли приїжджаєш у Полоцьк, у ромське селище, виникає враження, що опинився де-небудь у Белграді.

- З цього можна зробити висновок, що...

- ...живеться ромам у Білорусі не краще, може бути, навіть гірше, ніж іншим національним меншинам. Їхні права нема кому захищати. Роми Білорусі не беруть участі в політичному житті країни. В урядових органах влади немає жодного представника цієї національності.

- Але ж діючий Виборчий кодекс не забороняє ромам висувати своїх кандидатів ні в місцеві ради депутатів, ні в парламент...

- Так. Напевно, це можна пояснити політичною пасивністю самих ромів. Хоча звідки взятися їхній активізм? У Білорусі немає жодної газети ромською мовою; міністерства і відомства не бажа-

ють розвивати ромську культуру, заохочувати дослідження з ромського питання.

Але я думаю, що навіть якби знайшовся гідний лідер, він би не пройшов. Адже білоруське керівництво не розглядає ромів як націю, яка заслуговує мати своїх представників в органах влади. Нікому ж не спало на думку, що в районах компактного проживання ромів доцільно мати депутатів і від ромів. Це дозволило б контингенту ромів розвинути свій гасити можливість конфронтації між місцевими населеннями і ромами.

- Ви думаєте, що в рамках проекту здатні змінити ситуацію?

- Наш проект працює вже півроку. Ми єдина організація, яка звернула увагу на цю категорію населення. Нам дуже хотілося б, щоб люди в Білорусі побільше довідалися про ромів і про те, що існує проблема з дотриманням їхніх прав.

- А можна навести конкретні приклади?

- Специфіка життя ромів така, що рівень освіти серед них дуже низький. Близько 85% ромів не мають середньої освіти. В основному вони закінчують лише початкову школу.

А з вищою освітою для ромів це більше питань. Випадків, коли вони не вступають в той або інший вищий навчальний заклад тільки тому, що є представниками своєї національності, безліч. Роми вчаться, як правило, тільки на платних відділеннях. І, що цікаво, показують високі результати в навчанні. На жаль, дозволити собі навчання за гроші можуть не багато ромських родин. Серед молоді в Білорусі всього два юристи, чотири лікарі. Є ветеринарні лікарі й одна вчителька біології.

Але багато ромів не вчаться ще і тому, що знають: надали вони все одно не зможуть одержати роботу. От як закінчив Білоруський інститут правознавства, юрист за освітою і - безробітний. З однієї простої причини: я - ром. Я хотів стати слідчим, навіть пройшов стажування, медкомісію, витримав спеціальну перевірку. А коли дійшла справа до зарахування, мені відмовили в прийомі на роботу. У приватній бесіді сказав: "Тут є кому працювати", але я ж знав, що місце вільне. Так відбувалося в багатьох інших установах, куди я звертався з проханнями про влаштування на роботу, як тільки начальник відділу кадрів або керівник дівчався про мою національність. Так що це не дивно, що серед ромів - 98% безробітних. І немає жодної програми по створенню робочих місць для цього народу.

Незважаючи на те, що ніде ніхто не підтримував нас, ми були гнаними, але все-таки зберегли свою мову, культуру, пам'ятаємо ім'я свого Бога, маємо національний костюм.

Недавно в друкарні Вітебського телевізійного заводу "Вітезь" була видана перша в історії Біблія на прибалтійсько-білоруському діалекті ромської мови. Її перекладав і готував до друку мій батько. Дотепер Біблію рідною мовою читають тільки іспанські ромів. Нашу мову читати в Прибалтиці, Україні, Чехії, Словаччині, Білорусі, Угор-

щині. Шкода тільки, що тираж невеликий - всього 200 примірників.

До речі, ромів подарували світу чимало відомих особистостей. Генерал Ковпак, як і відомий футболіст Кантона, а також композитор Гайди, були наполовину ромами. Софія Ковалевська теж. Цікаве дослідження провів режисер Андрій Кончаловський. Він зацікавився тим, хто ж були Герої Радянського Союзу. Серед них виявилось 12 ромів. Причому троє з них стали Героями двічі. Виходець з Білорусі Ян Гіла Кохановський живе у Франції, а родом з Гомельської області Дотелер не забув білоруську мову. Служив у Французькому леґіоні, зараз очолює у Франції ромську організацію "Романо експіте" ("Ромська єдність").

- Яку допомогу ваш проект надає ромам найчастіше?

- МВС - це відомство, з яким у ромів непрості взаємини. Найчастіше ромів не мають можливості найняти юриста й оплатити його послуги. Більшість потерпілих не знаходять відплату на свої скарги. Державні юридичні контори не зацікавлені в ускладненні стосунків з тими або іншими співробітниками правоохоронних органів.

Так що ми найчастіше допомагаємо у вирішенні кримінальних справ.

- Що, на ваш погляд, повинно бути зроблено, щоб ромам добре жилося в Білорусі?

- Насамперед, їм потрібно приділяти увагу. Як це робиться скрізь. Як приклад можна взяти фракцію ліберальних демократів у парламенті Великобританії, де величезну увагу цьому питанню приділяє баронеса Сара Лудфорд. Або Яна Маринус Віерсма - координатора ромських програм Європейського парламенту.

У Білорусі потрібна державна програма з вирішення ромського питання. Скажімо, програма відкриття хоча б однієї ромської школи, яких у Білорусі немає взагалі. А от у Вільнюсі є і школа, і ромський центр, і шість музичних колективів... Усі вони підтримуються державою.

Марина Загорська,
м. Мінськ.
Спеціально для "Романія Я"

РОМ-ПРЕС

Виставка ромських ЗМІ

Наприкінці листопада в Празі відкрилася виставка ромських ЗМІ Чехії. Її відкриттю передував семінар, присвячений цій тематичі, організований Яримілоу Балажовою, членом ромської асоціації "Джено". Виставка не тільки вклучає в себе ромські газети і журнали, експозицію колуричних фотографій ромів, а й висвітлює роботу ромського радіо та телебачення Чеської Республіки та за кордоном.

Перший ромський журнал, вірогідно, був випущений на початку 20-х років ХХ століття в Болгарії групою ромських ковалів. Перший ромський журнал у Чеській Республіці побачив світ на початку 1970-х років, але невдовзі був закритий комуністичним режимом. На сьогодні видаються два ромські щомісячники і один щотижневик. Ромська Асоціація "Джено" має свою ромську радіостанцію "Рота" та передачу на Громадському чеському радіо. Ромська періодика, як і інші періодичні видання національних меншин, отримує значну підтримку від чеського уряду, зазначила Балажова.

Авраам Руссо - вже в Америці

Ще зовсім недавно молодь Ужгороду оплесками вітала запальні пісні широко відомого співака Авраама Руссо. Тепер кумир уже в Нью-Йорку з Морелло Федман.

Московські бізнесмени свого часу вквали в співака близько мільйона доларів. Однак Руссо в Росії не щастило - його обкрадали, побили і т.ін. Тому ці невдачі спричинили його до наміру більше не працювати у російському шоу-бізнесі.

У відомій колекції музею - скульптура "Циган"

Незабаром під Львовом буде відкрито музей скульптур, споруджений на кошти українця американського походження Михайла Дзиндри. Подібного майже не знає світ - його експонати коштують більше, ніж річний бюджет України. У музеї безцінна колекція - 1200 скульптур. Роботи коштують немало. Скажімо, "Колядники" - 250 тисяч доларів.

Є в музеї і скульптура "Циган". Правда, Михайло Дзиндра дуже жалкує, що під час її експонування в центрі Львова хтось украв із неї ланцюг.

Світові зірки - на підтримку Юценка

Брати Віталій і Володимир Клички доклали чимало зусиль, щоби чемпіон світу з футболу Бекенбауер, тенісист Бекер, музиканти Стінг, Джо Кокер, групи "Crandberries", "The Cure" та інші висловили підтримку Віктору Юценку. Наразі завершується підготовка до запуску міжнародної телевізійної кампанії. В ній візьмуть участь світові зірки спорту, кіно і музики.

Ніна Матвієнко співає для мітингуючих

Народна артистка України Ніна Матвієнко свого часу сімнадцять років була "невизнана". Влада боялася відпущати її за кордон, бо для тодішнього режиму була небезпечною за свою вільну думку, народні пісні, які виконувала.

Тепер, незважаючи на хворобу (болять хребет, нирки), Ніна Митрофанівна щодня приходить на майдан Незалежності, щоб особисто підтримати протестувальників. Днями тріо "Золоті ключі" виступало напроти метро "Хрещатик". Концерт слухали тисячі страйкуючих.

ВІТАННЯ ДРОГОСТОС

5 грудня Асоціація ромських громадських організацій "Єдність" ("Єдність") виповнилося 7 років. Це була перша спроба об'єднати розрізнені ромські організації Закарпатської області, у їх спільній боротьбі за відстоювання своїх прав. Пропонуємо читачам вітання, надіслане нам з цього приводу.

Шановний

Аладар Єзеновичу!

Щиро вітаю Вас та колектив Асоціації "Єдність" з Днем народження. Ви отримали заслужене визнання, що коштувало неймовірних зусиль. Нехай доля, виявляючи прихильність сьогодні, не покидає Вас ніколи. Бажаю щедрих здобутків на ниві економічного процвітання, введеної і твердої ходи у майбутню.

З повагою,

голова Правління АКБ
"Укрсоцбанк" Б.В.Тимонькін

Марія Миколаївна Ганзенко народилася 1923 року в м. Яготин Київської області в ромській сім'ї. Її батько - Микола Чукаленко працював у цьому місті директором олійного заводу. В 1933 році його як ворога народу заарештували та репресували. Перед арештом Марія востаннє бачила свого батька. Маму Марії Миколаївни також заарештували. Однак згодом відпустили. Наприкінці 1933 року родина Чукаленків виїхала на Кавказ, а через два роки повернулася в рідне місто. Там Марія пішла до школи. Наприкінці 1936 чи на початку 1937 року сім'я поїхала в Лозову до родичів, оскільки без годувальника було важко. Там вступили в ромський колгосп ім. Дмитрова, і їм відразу надали житло - добротний будинок з присадбюю ділянкою, дали і корову. В Лозовій двійчінка закінчила семирічку. Після школи Марія, як і всі інші роми, працювала в ромському колгоспі. У 16 років Марія палко закохалася у 22-річного рома у військовому мундирі - Петра Данченка, унця Київського артучилища, який гостював у батьків у Лозовій. Та батьки юнака були проти цього шлюбу, тому Марія та Петро потай виїхали до Києва, з Києва - на Західну Україну у військове містечко. В 1940 році подружжя переїхало у Бессарабію, де їх і застала війна. Жили вони близько від кордону, біля річки Прут. Петро пішов на фронт, а Марія разом з усіма іншими дружина-

ми військових була евакуйована в Куйбишевську область. Деякий час молода жінка жила у людей, а потім вирішила повернутися в Лозову, де тоді жили її мама та батько Петра: адже під серцем вона носила первістка.

У Лозовій її зустрів брат Петра Миколаївовича, який працював бухгалтером ромського колгос-

пав до міста Ізюма. Поїхала слідом за чоловіком й дружина з дитиною, та його в місті вже не застали. Зустрілися, хоча й ненадовго, довелося лише у 1946 році, коли Петро після поранення отримав відпустку. Доля військового завела Петра Ганзенка в Угорщину, куди згодом поїхала і його дружина з дітьми.

госп Яготинського району, що на Київщині, працювати на півроку. Йі нчого не залишалось, як поїхати. Проте через 5 місяців, не витримавши того життя, вони з подругою втекли звідти. Діставшись до матері, Марія жила майже під ліпчо, щоб її ніхто не бачив.

Коли почала наступати Радянська армія, німці, тікаючи, все

Останнє місце, де він служив, - Чехословаччина. Звідти й отримала Марія Миколаївна листа, в якому Петро писав, що не повернеться до дружини, оскільки дуже хворий, і не хоче бути тягарем для сім'ї. Та Марія майже наказала йому повернутися до неї і дітей. І він повернувся. На грудях старшого лейтенанта-артилериста красувалися ордени "Червоної зірки", медаль "За визволення Праги", медаль "За відвагу". Всією сім'єю Ганзенків переїхали у Київ, де оселилися в мікрорайоні Дарниця. Петро Миколаївович через поранення переніс три тяжкі операції, отримав інвалідність і демобілізувався. Влаштувався на Дарницькій 244 радюзавод, куди прийшли працювати син Віктор, а згодом і дружина Марія Миколаївна. Про їхні трудові досягнення

не раз писали місцеві газети. 1984 року Петра Миколаївовича не стало.

Марія Миколаївна має медаль Матері-героїні. Ця людина народилася й добре вихована п'ятого дітя, кожен з них здобув вищу освіту. Діти вирости і, як от птахи, розлетілися - кожен зив собі "гніздекчо". У всіх важке життя.

Зараз вона живе одна. Їй 82 роки. У розмові з вашим кореспондентом жінка поскаржилася, що, на відміну від інших жителів Києва, вона не отримувала ніякої допомоги, хоча в ромських організаціях про неї знають. Марія Миколаївна навіть телефонувала одному з лідерів ромського руху й пообіцяли розібратися, але тим і закінчилося. Як кажуть: "Обцяньки - цяцяньки".

Як журналіст, хочу звернутися до лідерів ромського руху, роми, шануйте наших стареньких, не залишайте їх поза увагою, адже вони є нашою історією. Багато з них пройшли тернисту дорогу життя, як і подружжя Ганзенків.

Людмила Кравченко,
м.Бровари,
Київської області

ТЕРНИСТА ДОРОГА ЖИТТЯ ПОДРУЖЖЯ ГАНЗЕНКІВ ПІАРО ДРОМЕСКО ДЖИВІПЕ ГАНЗЕНКІВ

пу, і привів у родину чоловіка. Перед самим народженням сина Марія Миколаївна перейшла жити до мами. Невдовзі в Лозову вступили німці. Вони забрали майже всіх ромів, у тому числі і Марію. Ромів тоді дуже побили. Невідомо, звідки в тих жорстоких людях з'явилася жалість, але, коли мама Марії прийшла до німців з малюм доньки на руках і, стоячи на колінах, стала просити відпустити 18-річну Марію до тримісячного немовляти, її відпустили. Та вона була змушена переховуватися, щоб її знову не забрали.

Невдовзі Марія з дитиною та мамою переїхали до с. Богданівка Черкаської області, та і там було несолодко. Коли німці з'являлися у селі, роми ховалися в очереті. Якоюсь староста Богданівки викликав Марію до себе. Він попередив, що вона поїде у Кононівський рад-

палили та руйнували. Марія у ці дні разом із родиною та іншими мешканцями переховувалися в кукурудзі.

Наприкінці 1943 року у село повернувся її чоловік Петро. На фронті їхня група потрапила в оточення німців, вибратися з якого вдалося лише йому з бойовим товаришем. В Лозовій німців тоді не було. Петро почав працювати у колгоспі в очікуванні діючої армії. Та в село знову вступили німці. Петра Ганзенка та ще одинадцять чоловік фашисти одразу забрали та зачинили в порожньому приміщенні. Марія та її сестра Любов уночі звільнилися з полонення. Тієї ж ночі подружжя Ганзенків втекло з Лозової і переховувалося. Після визволення села червоноармійцями вони повернулися, згодом Петро разом з армією попряму-

Відомо, звідки в тих жорстоких людях з'явилася жалість, але, коли мама Марії прийшла до німців з малюм доньки на руках і, стоячи на колінах, стала просити відпустити 18-річну Марію до тримісячного немовляти, її відпустили. Та вона була змушена переховуватися, щоб її знову не забрали.

Невдовзі Марія з дитиною та мамою переїхали до с. Богданівка Черкаської області, та і там було несолодко. Коли німці з'являлися у селі, роми ховалися в очереті. Якоюсь староста Богданівки викликав Марію до себе. Він попередив, що вона поїде у Кононівський рад-

Відомо, звідки в тих жорстоких людях з'явилася жалість, але, коли мама Марії прийшла до німців з малюм доньки на руках і, стоячи на колінах, стала просити відпустити 18-річну Марію до тримісячного немовляти, її відпустили. Та вона була змушена переховуватися, щоб її знову не забрали.

Невдовзі Марія з дитиною та мамою переїхали до с. Богданівка Черкаської області, та і там було несолодко. Коли німці з'являлися у селі, роми ховалися в очереті. Якоюсь староста Богданівки викликав Марію до себе. Він попередив, що вона поїде у Кононівський рад-

ВИСТУПАЄ ГУРТ "ТЕРНЕ РОМА"

У м.Біла Церква відбувся фестиваль "Ромської пісні" за підтримки президента всеукраїнської організації "Роми України" Петра Дмитровича Григориченка.

В цьому фестивалі взяли участь вісім ромських гуртів з усієї країни. Гурт "Терне рома" Переяслав-Хмельницької обцини "Рома Переяславщини" вперше за коротке існування організації також був учасником цього прекрасного свята.

Ми дуже вдячні президенту "Роми України" Петру Дмитровичу Григориченку, а також голові міської ради Григорію Романовичу Сакурі і міському відділу культури за їхню допомогу в організації поїздки на фестиваль.

На світлині: гурт "Терне рома" на фестивалі у Білій Церкві.

Наш гурт був не останнім на ньому. Амасторів гурту, в числі інших, було нагороджено дипломом, а також цинним подарунком.

Іван Михаленко,
голова організації
"Рома Переяславщини"

ПІДГОТОВКА ОСВІТНЬОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ГЕТОСАРДІ СІЯРІМАСНІ РЕВОЛЮЦІЯ

У Мінську розпочався збір підписів на підтримку ідеї про відкриття першої в Білорусі ромської школи. Передбачається, що всі предмети в ній, включаючи математику й фізику, викладатимуться ромською мовою.

Звичай, мова та історія свого народу - це ті предмети, яких не вистачає ромам у сучасних загальноосвітніх школах. Тому вони хочуть відкрити власну.

Такий досвід уже є в Прибалтиці та Східній Європі, підручники розроблені в Росії, вчителі з білоруських ромів уже готові приступити до роботи. Проте немає коштів і дозволу Міністерства освіти, хоча офіційний запит був відправлений ще в серпні. Не до-

чекавшись відповіді, ініціатори ідеї пішли в сім'ї - збирати підписи. Вони готують земляків-ромів до освітньої революції. Щоб і культуру зберегти, і не забути про хімію та фізику.

Володимир Матвеев, голова правління Білоруської асоціації ромів, говорить: "У нас зараз навіть писемності немає. Ми російськими буквами пишемо свої слова. Це неграмотно".

У цієї ідеї є противники. Вони бояться, що окреме навчання приведе до ще більшої ізоляції ромів. Компромісом могли би стати факультативні заняття для дітей, але для цього потрібні дозвіл і приміщення.

Вл.Інф.

Ионастар

ШІРО 6

ИСУСО ИСИН ДЖОВИМАХКОРО МАРНО

22. Пз авэр диво мануша, савэ ачэнас пз авэр риг морестар, дыкхэнас со котэ нзайні авэр ладьі, а кичи ех, тай со Исусо на бзшэлас дз ладья Пзхкэрэ сиклярнэнца.

23. Авиле Тивериадатар авэр ладьі тай ачиле паша тханэ, тев ханас марно, кала Исусо наисарда Дэвлэ.

24. Тай кала мануша удькхлэ, со котэ нзайні Исусо, ни Лэх-

Свэнто Бахталло Лав

"Ми ніколи не дізнаємось, як саме сталося помноження хлібів, але зовсім не це важливо. Нагодувавши людей, Исус вказав, що справжня жива віра і сднання душ у благодаті можуть стати запорукою не тільки небесного, а й земного благословіння".

Олександр Мень, "Син людський", Львів, Монастир монахів студійського уставу, видавничий відділ "Свчадо", 1994 ст.99.

кэрэн сикрэнэн, тунчи вонэ бзшлэ дз ладьі тай авиле дз Капернаум, тев родэнас Исусо.

25. А кала аракхле Лэ пз авэр риг, пхученас: "Рави! Кала Ту кордэ авилан?"

26. Исусо пхэнэл лэнди пз кадэва лав: "Чачимага чачимо пхэнэнав тумэнди: тумэ родэн Ман на кодолэсти, со дыкхле чудуя, нз кодолэсти, со хале марно тай чалиле.

27. Родэн пэсти на кодэва хамо, саво проджял, нз родэн хамо, саво дэл вечно джовимой; кадэва хамо дэл тумэнди Чаво Манушикано, колэсти, со ачявад-

пз Лэстэ Пзхкири шпэра Дэвлэ Дад.

28. Тунчи пхэнэн вонэ Лэсти: "Со амэ тэ тирах, соб тэ джовэ кай, сар Дэвлэ пхэнэл?"

29. Дэдумэл лэнди Исусо: "Акз рында Дэвлэхкоро, соб тумэ тэ пята дз Кодэлэ, Ка Вов бичхалда".

30. Пз кадэлэ пхэнэд Лэсти: "Сар Ту сикавагэ амэнди, соб амэ тэ дыкхал тай тэ пятах Тути? Со Ту тирэх?"

31. Амарэ дада ханас манна дз шуки пхув, сар чиндо: "Марно упралимастар дьня лэнди тэ ха".

32. Пз кадэва лав тумэнди пхэ-

нэл лэнди Исусо: "Чачимага чачимо пхэнэнав тумэнди: на Моисеи дьня тумэнди марно упралимастар, а дад Муро дэл тумэнди упралимастар.

33. Колэсти, со марно Дэвлэхкоро исин Кодэва, Ко сджал упралимастар тай дэл джовимой лямляти".

34. Пхэнэн Лэсти: "Рае, дз амэнди всавири вряма кацаво марно".

35. Исусо пхэнэн лэнди: "Мэ исин джовимахкоро марно; кодэва, ко авэла Мандэ, на авэла бокхало, тай ко патял дз Ман, на авэла трушало никала.

36. Нэ Мэ дэдуманем тумэнди, со тумэ дыкхле Ман тай на патян.

37. Вса, со дэл Манди Дад, Мандэ авэла, тай кодолэ, ко авэла Мандэ, Мэ на вытрадава.

38. Мэ сджилем упралимастар тэ тирэ на Пзхкири воля, нэ воля Дадэкири, Саво бичхалда Ман.

39. Нэ воля Мурэ Дадэкири, Саво бичхалда Ман, исин кодья, собы вса, со Вов Манди дьня, тэ на хасявэл, нэ вса када тэ отджовдэрэ дз майанглуно диво.

40. Воля Кодолэкири, Ко бичхалда Ман, исин кодья, соб сар ех мануш, саво дыкхала Чавэ Дэвлэхкэрэ тай патяла дз Лэ, тэ лэл вечно джовимой, тай Мэ ваздава лэ мулэндар дз майанглуно диво".

41. Тунчи Иудея холиле, кала Исусо пхэнэна: "Мэ исин марно, саво сджал упралимастар".

42. Тай пхэнэнас: "Чи када на Исусо, Чаво Иоисифокоро; амэ джянах Лэхкэрэ давэ тэ Лэхкира да? Сар тунчи Вов пхэнэл "Мэ сджилем упралимастар?"

43. Исусо пхэнэ лэнди пз кадэва лав: "Івья тумэ холяван.

44. Нико на авэла Мандэ, сар на прыаххарэла лэ Муро Дад, Саво бичхалда Ман, тай Мэ ваздава лэ мулэндар дз майанглуно диво.

Переклад
Миколи Бурлуцко
та Олени Марчук

**Поради від Ради
Драбаріне катаре Рада**
з 8 грудня по 21 грудня

Овен - завдяки своїм організаторським здібностям, ви зможете швидко закінчити серйозну роботу. У громадському житті активність не дуже корисна, наслідками можуть бути матеріальні збитки. Тримати з'язок з великою кількістю родичів та знайомих допоможе телефон, але краще дивитися в очі одне одному. У особистих стосунках ваша ініціатива просто необхідна.

Телець - ремонт приміщення або хоча би перестановка меблів додасть вам доброго настрою. Співкування з юристами допоможе вирішити деякі складні питання. Матеріальне становище не зовсім стабілізується, але значно поліпшиться. Зверніть увагу на своїх братів та сестер, можливо, потрібно ваше delicate втручання у їхні справи. Стережіться простудити нірки.

Близнята - приємні стосунки з колегами допоможуть вам разом заробити "зайві" гроші. Торговельні справи можете доручити партнерам, особливо укладання угод. Питання з транспортом вирішувати на вашу користь швидко та вдало. А от у родині поведетеся дуже обережно, допоможіть одне одному. Відвідайте стоматолога.

Рак - несподівана сутічка на роботі викликана напруженою в суспільстві, не дуже цим переймається. Час покаже, хто з вас мав рацію. Щодо економічних питань, то зараз не дуже сприятливий період для заробітку, але можна сподіватися на прибуток наприкінці грудня. У родині все гаразд. З простудними захворюваннями впоратете легко, якщо будете лікуватися народними засобами.

Лев - зверніть увагу на стан здоров'я, це зараз найважливіше. Стосунки у родині стали теплішими, але до вирішення фінансових питань ще далеко. Офіційна відповідь, на яку ви чекаєте, трішки забариться. Приємно, що поряд з вами перебувають надійні партнери та друзі.

Діва - витрати на підтримку власного здоров'я необхідні саме зараз. Через два-три дні чекайте на прибуток. У ці дні сміливо можна продавати і купувати. А от давати в борг не радимо, бо ці гроші повернуться нескоро. Незабаром здалеку надійде приємна звістка. Можливий також приїзд гостей.

Терези - життя ставити перед вами все складніші завдання. Ви багато чого ще можете, але чи варто це робити? Краще взяти для себе якусь одну лінку поведінки та, не звертаючи уваги на дрібниці, йти вперед. Економте сили! Стосунки у родині складні, але все вирішиться на краще за два-три дні.

Скорпіон - не дуже сприятливий для вас період, тому сидіть тихоенько, вирішіть старі проблеми та не робіть нових. Стан здоров'я у родині не дуже добрий, потрібна ваша допомога, хоча б моральна. Гроші можна заробити тільки дуже важкою працею, де є обмаль конкуренції, бо, якщо навіть випадково комусь зашкодите, вам від цього буде ще гірше. Співкування з молодшими членами родини приємне.

Стрілець - все, що стосується грошей, складається дуже добре. Стосунки з колегами не відверті, але серйозних конфліктів не буде. Якщо ви налаштовані на зміну місця проживання, можна зробити це терміново, а не чекати літа. Здоров'я не дуже турбуватиме, але органи травлення можна перевірити. Вас кохають, будьте щасливим!

Козеріг - зайнявши серйозну громадську позицію, ви берете на себе додаткову відповідальність. Не всі поділяють вашу думку, та від цього життя не погіршиться. Багато не зловживати лямками та "гарячими" напоями, краще просто зайву годину поспати. Суглоби та серце потребують уваги. Побудьте зайві години вдома, де вас поважають та підтримують.

Водолій - слухайте тільки себе, у вас добре серце та розумна голова! Не бажано робити швидкі висновки та приймати необдумовані рішення. Гроші краще приберіть на скрупульний період. Плітки, що ширяться про вас, тільки свідчать про ваші досягнення, будьте чемними з вашими недоброзичливцями. Багато уникати "диктату" з боку особи протилежної статі. Бережіть нерви.

Риби - мовчання - це притаманно риbam, але інколи від вас чекають конкретних слів. Якщо в них звучать турбота про близьких людей, це будуть "золоті слова". Гроші, витрачені на майно або коштовні речі, повернуться з прибутком. А от офіційними справами зараз краще не займатися. Приємно здивують вас новини від родичів, а здоров'я старших членів сім'ї, на жаль, стурбує. Сердечна розмова з коханою людиною надасть підтримку.

РОМАНІЯ
Газета Закарпатського ромського культурно-просвітського товариства
Рестраційне свідоцтво серія KB №5877 від 20.02.2002 р.
Газета виходить за підтримки Європейської комісії та Інституту Відкритого Суспільства (м.Будапешт)

Шеф-редактор **Аладар АДАМ**
Редактор **Євгенія НАВРОЦЬКА**

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність наведених фактів відповідає автор. Редакція зберігає за собою право виправляти мову і скорочувати матеріали.
Повний або частковий передрук матеріалів дозволяється лише за посиланням на "Романія Я"

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: м.Ужгород, вул.Дунаєвського, 18, телефон (03122) 61-39-56.
E-mail: ru@mail.uzhgorod.ua
http://www.romaniayg.uz.ua

Віддруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13.
Умовн. друк. арк. 2,5. Тираж 2500. Зам. №1673

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ
КОЛОБОК

Казка записана на Полтавщині Панасом Мирним

Жили собі дід та баба, та такі убогі, що нічого в них нема. От раз дожилися уже до того, що не стало у них хліба - їсти нічого. Дід і каже:
- Бабусю! Піди у хижку, назмітай у засіці борошенця та спечи мені колобок.

От баба так і зробила: вигопила в печі, замісила яйцями борошно, що назмігала, спекла колобок і положила на вікні, щоб простиг. А він з вікна - та на призьбу, а з призьби - та на землю та й побіг до рою.

Біжить та й біжить, а назустріч йому зайчик.

- Колобок, - каже, - колобок, я тебе з'їм!

- А він каже:
- Не їж мене, зайчику-побігайчику, я тобі пісню заспіваю.

- Ану, якої?

- Я по коробу метений,
На яйцях спечений, -

Як од баби та од діда втік,
Так і од тебе втечу!

Та й побіг.

Знову біжить та й біжить. Зустрічає його ведмідь.

- Колобок, колобок, я тебе з'їм!

- Не їж мене, ведмедюку-братчику, я тобі пісню заспіваю.

- Ану, якої?

- Я по коробу метений,
На яйцях спечений, -

Як од баби та од діда втік,
Так і од тебе втечу!

Та й маху...

Біжить та й біжить. Зустрічається з лисичкою.

- Колобок, колобок, я тебе з'їм!

- Не їж мене, лисичко-сестричку, я тобі пісню заспіваю.

- Ану, якої?

- Я по коробу метений,
На яйцях спечений, -

Як од баби та од діда втік,
Так і од тебе втечу!

- Ану-ну, ще заспівай! Сдай у мене на язичі, щоб мені чутніше було.

От він сів та й давай співати:

- Я по коробу метений,
На яйцях спечений, -

А лисичка його - гам! Та й проковтнула.

Тисячі речей забудете, а тих хвилин, коли вам любя мама чи бабуся розповідала казки, не забудете до смерті.
Іван Франко

Джівенас пенге пгуро папо ай пгурі баба, зоралес чорорес канчі лен чи сас. Анде екґ врама сас каде со лен чи сас манро чи хабен. О пгуро пгенел:
- Бабо! Джа андо ціно кгер, шулав пале пгув о жодів ай пек манге колобоко.

Е пгурі каде ві кердас: кердас яґ андо бов, гамісардя анренца о хумер, кай кідас пале пгув, пеклас манреско колобоко ай шутас лес пре фелястра, те шудрол. Ай вов хуґля пале фелястра пре пгув ай нашлас домреса.

Нашел ай нашел, араґа-двоел леса о шошой.

- Колобок, - пгенел, - колобок, ме туг хава!

Ай вов пгенел:
- На ха ман, шошойора, ме туге рілі ґлявава.

- Пген, саві?
- Ме кердо хумерестар,
Про анре пейко, -

Ла бабатар ай ле папостар нашлем,
Ай ві тутар нашав!

Ай нашлас.
Пале нашел ай нашел. Ара-кґел нес ле рішоґа.

- Колобок, колобок, ме туг хава!

- На ха ман, рішо пґрала,
ме туге рілі ґлявава.

- Ме кердо хумерестар,
Про анре пейко, -

Ла бабатар ай ле папостар нашлем,
Ай ві тутар нашав!

Ай нашлас...

Нашел ай нашел. Араґел нес ла ровкаса.

- Колобок, колобок, ме туг хава!

- На ха ман, ровко-пґенґорі, ме туге рілі ґлявава!

- Пген саві?
- Ме кердо хумерестар,
Про анре пейко, -

Ла бабатар ай ле папостар нашлем,
Ай ві тутар нашав!

- Ай но-но, інке ґляв! Беш ке манде пре чґіб, гой те шунав май зоралес.

Вов бешлас ай лас те ґлявел:
- Ме кердо хумерестар,
Про анре пейко...

Ай е ровка лес - гам! Ай вой лес наґгадас.

ГРИБИ З КАШЕЮ **РОМАНЕ ХАВЕНАТА** **БУРАЦА КАШАСА**

Підсмажити на олії 1 посічену цибулину, додати дрібно порізані варені гриби. Тшукувати 15 хв., відтак посолити, поперчити, всипати 1 ст. ложку муки, 2 склянки грибно-го відвару, прокип'ятити, додати 1 склянку сметани і знову прокип'ятити. Розсипчасту гречану кашу, зварену з дрібно нарізаною солонинною, викласти у деко, висипати зверху тушковані гриби і, не розмішуючи, поставити на 10 хв. у духовку.

Пекес пре олія 1 чинґерді пурум, кетане санес чинґерде кіраде (таде) бураца. Пекес тела хіп 15 перці, ай лондґрес, пінейрі: 1 барі рой аро, 2 кувча бураценґі зумін, мішто кіравес, додес 1 кувчі бураценґі зумін, мішто кіравес, додес 1 кувчі ґлажуні сунтина пала кодо пале кіравес (тадьол). Хурді гречакі каша, кіраді санес чинґердо балеваз, шувес анде тепша, шорес опрал е пейке бураца ай чи гаміс, пре 10 перці шувес андо бов.

ВІТАЄМО! ДРАґОСТОС!
Днями на весільний рушничок щастя стали Руслан та Наталя. Щаслива доля допомогла їм знайти один одного. Бажаємо молодій парі бережно пронести свою любов через усе життя, сімейного щастя, благополуччя на радість, вітху батькам і близьким.
Колектив редакції "Романія Я".

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок зайва

Живий буду - не забуду.
Джівдо авава - чи бистрава.

Пам'ятай своїх, не забувай наших!
Серес пексерен, на бістер амарен!

На коні сидити - коня шукає.
Про граст бешел - грастес родел.

У мене голова, як решето.
Ке манде о шейро, сар сіґа.

(ВІДПІСЬ - вшадї)

